Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 11, 2013 Назад Головна

УДК 330.3

М. В. Кирику,
асистент кафедри маркетингу, ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗОРУДНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

M. V. Kyryku,
Teaching Assistant Marketing Department, SHEE "Kryvyi Rih National University"

STATE MANAGEMENT STRATEGY OF INVESTMENT - INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF IRON-ORE INDUSTRY IN UKRAINE

В статті викладенні результати дослідження з питань державної стратегії управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств залізорудної галузі України. Вивчено об'єктивні причини необхідності впровадження інновацій в діяльність підприємств залізорудної галузі України. Визначено, що державна інноваційна політика промислового підприємства має бути заснована на формуванні організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку, який би відповідав економіці інноваційного типу розвитку. Вважається, що запропоновані в роботі заходи будуть сприяти поліпшенню державної інноваційної політики, задоволенню споживачів, збільшенню прибутків підприємств, відрахувань до державного бюджету і покращенню за рахунок цих внесків добробуту населення країни.

The article presents the results of research on state management strategy of investment-innovative development of enterprises of iron-ore industry in Ukraine. Objective reasons for the necessity of implementing innovations in business activity of enterprise of iron industry of Ukraine are studied. It is determined that the state innovation policy of a production enterprise should be based on the formation of organizational-economic mechanism of innovative development that meets the economy of innovative type of development. It is believed that proposed measures will improve innovation policy, satisfy customers, increase profits and contributions to the state budget and improve welfare of the population.

Ключові слова: *інновації, інвестиції, залізорудна галузь, якість, механізм інноваційного розвитку.*

Keywords: *innovations, investments, iron ore industry, quality, innovation development mechanism.*

Постановка проблеми. Сучасний етап соціально-економічного розвитку української економіки характеризується недосконалою економічною базою, низьким рівнем продуктивності праці, високою ресурсоємністю та енерговитратністю виробництва. Все це є наслідком недостатньої інноваційно-інвестиційної активності – провідного фактора зростання конкурентоспроможності і серйозною перепоною в умовах зростання відкритості економіки, приєднання країни до процесів глобалізації [7]. Стосується це ї шляхів розвитку підприємств залізорудної галузі, яка в наш час є однією з базових галузей народного господарства. Стан підприємств залізорудної галузі, їх виробничий і експортний потенціал в значній мірі визначають стійкість економіки і наповнення бюджету країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження інноваційно-інвестиційного розвитку займає чільне місце в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Теоретичні та прикладні аспекти інвестиційно-інноваційної діяльності, зокрема, державного регулювання, формування і реалізації інвестиційної та інноваційної політики, організації та здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств як суб'єктів ринку, розглядали у своїх працях такі вчені, як: Бєлоусова О. С., Волошенюк В. В., Воротін В. Є., Карабаза І. А., Соляник Л. Г.

Формулювання цілей статті. В статті викладенні результати дослідження з питань державної стратегії управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств залізорудної галузі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна є великою мінерально-сировинною базою залізними рудами, яка представлена 80 родовищами, 30 з яких експлуатується (58% розвіданих запасів). Загальні запаси залізних руд сягають понад 30 млрд т, що складає близько 6% світових запасів і 30% запасів країн СНД. Багаті залізні руди і залізисті кварцити видобуваються на родовищах Криворізького, Кременчуцького і Білозерського залізорудних басейнів, до 1992 р. розроблялися також «табачні» руди Керченського басейну. В цілому залізні руди представлено трьома основними типами: багатими мартитовими, залізистими кварцитами і бурими залізняками [4].

Забезпечення високої конкурентної позиції на світовому ринку залізорудної продукції реалізується досягненням такої споживчої якості, що відповідає міжнародним вимогам по вмісту корисного компоненту та складу домішок. Якщо вітчизняні виробники можуть продукувати залізорудний концентрат та обкотиші при середньому вмісті заліза на рівні світового, то склад домішок не відповідає потребам міжнародного ринку. Саме за цих обставин продукція українських гірничорудних підприємств не може бути конкурентоспроможною і реалізується за низькими цінами.

Варто відмітити, що залізорудна промисловість є досить перспективною в процесі розвитку економіки України, але стримуючим фактором є відставання національної продукції даної галузі за рівнем якості.

Причина відставання полягає у нераціональній розробці покладів, недостатності капіталовкладень у розвиток і модернізацію об'єктів залізорудної промисловості, орієнтації якісних параметрів сировини на доменний процес, який у економічно розвинутих країнах вважається морально застарілим і екологічно шкідливим. Переважна кількість родовищ багатих залізних руд України має більш ніж віковий період експлуатації, а тривалість розробки родовищ залізистих кварцитів становить близько сорока років. За цей час була відпрацьована найбагатша частина рудних покладів із найсприятливішими геологічними умовами. В поточний час через відносно низьку якість залізної руди, що видобувається в Україні, фізичну та моральну зношеність устаткування, відсутність необхідних капіталовкладень товарна залізорудна продукція не відповідає вимогам світового ринку. Це обумовлює низьку конкурентоспроможність продукції залізодобувних підприємств нашої держави [1, с. 161].

Окремо для української гірничо–збагачувальної галузі виникнення господарських ризиків та загроз банкрутства є посилення навантаження на бюджет гірничо–збагачувальних підприємств внаслідок регулярного зростання вартості імпортованого газу. На гірничо–збагачувальних підприємствах України основними негативними факторами, що впливають на господарську діяльність та фінансовий стан вважаються:

1. Зменшення попиту на залізорудний концентрат.
2. Збільшення податкового навантаження на підприємства гірничо-металургійного комплексу.

3. Зростання цін на енергетичні та матеріальні ресурси.

4. Поглиблення експлуатаційних горизонтів кар'єра, що значно ускладнює гірничо–геологічні роботи, знижує продуктивність транспортної системи, що як наслідок збільшує експлуатаційні витрати. [5, с. 120].

Національні гірничо-збагачувальні комбінати потенційно можуть здійснювати заходи стосовно розвитку власних економічних стратегій на світовому ринку, що потребує подальшого геологічного вивчення надр, розвитку технологій видобутку та збагачення рудної сировини для отримання продукту з вмістом заліза на рівні 60-65 %. Як наслідок, потребує удосконалення процес регулювання підприємницької діяльності з видобутку залізної руди, що визначається розвитком формальних адміністративних процедур, економічних механізмів впливу на надрокористувачів, а також ринкових методів ціноутворення та організації постачань продукції [2, с. 145].

Функціонування та розвиток реального сектора економіки, системний вплив на нього з боку держави потребують значних інвестиційних ресурсів. Про це свідчить характер процесів економічного зростання у світовій практиці, що визначається розмірами та структурою інвестицій, темпами їх освоєння. Отже, фізична та моральна застарілість виробничих фондів в усіх без винятку галузях економіки ставить Україну перед об'єктивною необхідністю активізації інвестиційної діяльності. Таким чином, створення ефективного механізму інвестування, який гармонійно поєднає: інтереси фізичних і юридичних осіб та держави, є однією з вагомих завдань реформування економіки на сучасному етапі. Наявність відповідних умов для досягнення належної прибутковості активів у ринковій економіці є одним із суттєвих показників послідовності та успішності процесу структурної перебудови економіки. За останні роки, як засвідчує світовий досвід, широкого визнання набула промислова політика розвитку, що базується на кластерному підході. На нашу думку така політика відкриває нові можливості для суспільного прогресу, тому було б доцільним активізації її в Україні. Крім того, концепція кластерів, технологічних парків дає можливість ефективно поєднувати інтереси інвесторів і потреби економіки як на національному, так і на регіональному рівнях і є вагомою складовою сприяння іноземним інвестиціям та активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в національній господарській системі [3, с. 46].

Виникає необхідність поліпшення технології виробництва залізорудної продукції, реалізація якої за теперішніх умов приносить значну частку валютних ресурсів у національну економіку. Вдосконалення технології може здійснюватись на основі зростання інвестицій в інновації. При цьому, інновація повинна бути економічно обґрунтованою.

Інновації в діяльності підприємств в цілому повинні сприяти не тільки кращому використанню виробничих ресурсів і поліпшенню якості продукції, але й дотриманню екологічних вимог та збереження навколишнього середовища.

Структурування державної системи управління якістю і виконання поставлених задач дозволить створити сприятливі умови для суттєвого впровадження нової продукції і технологій у виробництво.

Концепція державної політики у сфері управління якістю продукції (товарів, робіт, послуг), що затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 року № 447-р, спрямована на підтримку зусиль підприємств та організацій у задоволенні потреб споживачів шляхом поліпшення якості та конкурентоспроможності продукції, розвитку і впровадження методів управління якістю. У Концепції наведена низка напрямків діяльності, що сприяють зростанню якості та конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств. Значна частина цих напрямків діяльності може бути організована на регіональному рівні.

Зокрема, не створена інфраструктура сприяння поліпшенню якості, підтримки інновацій, відсутнє інформаційне забезпечення, практично не проводиться навчання у сфері управління якістю та довкіллям. Більшість вітчизняних підприємств не застосовує сучасних методів поліпшення якості та підвищення рівня ділової досконалості, які базуються на загальновизнаних принципах всеохоплюючого управління якістю (Total Quality Management). Не популяризується досвід підприємств, які досягли високого рівня ділової досконалості, не налагоджено взаємодію та обмін інформацією між ними.

Тим часом у Європі та у світі застосовуються сучасні методи поліпшення якості, рівня ділової досконалості та управління довкіллям, зокрема за вимогами міжнародних стандартів ISO серії 9000 та 14000 сертифіковане близько 400 тис. систем управління якістю, і кожного року ця цифра збільшується на 50 тис. Тоді як в Україні сертифіковане близько 600 систем. На багатьох вітчизняних підприємствах системи управління якістю не переглядалися впродовж останніх 10-15 років і не відповідають сучасним вимогам. Аналіз свідчить, що основною причиною їх низького рівня є відсутність системного підходу до управління і навчання у цій сфері. До навчальних програм у закладах, де готують спеціалістів з питань управління якістю, як правило, не включено вивчення сучасних методів та підходів до управління якістю. Наслідком цього є незадовільна обізнаність керівників і спеціалістів вітчизняних підприємств з європейським та світовим досвідом у сфері управління якістю та діловою досконалістю.

Для відродження економіки України необхідно поліпшити якість і конкурентоспроможність продукції, створити умови для повного розкриття потенціалу підприємств, досягнення ділової досконалості, надавати всіляку підтримку та сприяти розвитку сфери управління якістю [6].

Інновації мають складати основу дня реалізації можливостей організаційно-економічного механізму державного управління. Головна мета державної політики у сфері інноваційної діяльності - якнайповніше використання наявного наукового потенціалу та подальший його розвиток з метою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва. Відповідно до цієї мети основними напрямами формування і реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності можна вважати: перехід до нових промислових укладів, що базуються на широкому використанні досягнень науки і технології; всебічна підтримка науково-дослідних. дослідно-технологічних та дослідно-конструкторських, венчурних, впроваджувальних та інших інноваційних організацій; формування досконалої правової бази та стимулів подальшого розвитку мережі інноваційних структур: розвиток нових форм взаємодії наукових організацій та суміжних підприємств щодо циклу «ідея - наука - технологія - техніка - інвестиції - виробництво - збут»; розробка та реалізація цільових комплексних програм; централізація галузевого управління шляхом розвитку систем стандартизації, метрології і сертифікації промислової продукції; упровадження дієвих заходів для захисту інтелектуальної власності та просування її на ринок, торгівля винаходами, «ноу-хау», високими технологіями, ліцензіями: розширення системи підготовки кадрів віщої кваліфікації - кандидатів і докторів наук: широке застосування інформаційних технологій, створення системи інформаційного та прогнозно-аналітичного забезпечення формування і реалізації промислової політики: інноваційний рівень продукції має стати показником її новизни та потенційної конкурентоздатності. що дозволить спрогнозувати можливості збуту продукції і обґрунтувати найбільш ефективні типи виробництва цієї продукції, обсяги капіталовкладень та інші складові бізнес-плану [3, с. 47-48].

Точна оцінка проекту, вивчення виробничих можливостей і вимог споживачів мають першочергове значення для забезпечення якості виробів.

В умовах ринку кожне підприємство самостійно планує свою діяльність. На наш погляд, основний недолік існуючої системи оцінки діяльності підприємств в галузі якості і їх економічного стимулювання полягає у значній питомій вазі серед багатьох вартісних показників тих, які використовуються і відображують або характеризують різні витрати.

Зрозуміло, що вартісні показники необхідні для аналізу планування, управління на всіх рівнях, а також для дотримання різних пропорцій, наприклад, для пов’язувань планів виробництва, розподілення, реалізації і споживання, для планування товарного обігу тощо. Але для оцінки діяльності виробничих і комерційних підприємств в галузі якості та їх економічного стимулювання необхідно вести пошук більш досконалих оціночних показників.

Дослідження, проведені автором показали, що дуже часто покупці скаржаться на дефекти, які визначені порушенням стандартів при виробництві виробу. А це, в свою чергу, визначається відхиленнями від технології виробництва і недотриманням вимог стандартів на виготовлення конкретної продукції. Нерідко рекламації споживачів надають можливість виявити невідповідність дійсних характеристик виробів з тими, які містяться в сертифікатах якості товару, що додаються при продажі виробів.

Частка повернення та уцінки товарів низької якості наприкінці кожного звітного періоду є основою для прийняття тих чи інших управлінських рішень і заходів. Якщо випадки повернення товару досить часті і внаслідок цього практикується оцінювання – це, мабуть, ознаки незадовільної асортиментної політики, поганого контролю якості товарів, ліберального відношення до повернення товарів, досить пізньої уцінки сезонних товарів тощо. При цьому в управлінській звітності данні відносно повернення і оцінки доцільно групувати за їх причинами.

Зміст подальших перетворень в національній економіці можна звести до таких напрямків: розвиток нових технологічних укладів економіки на основі державної, приватної, корпоративної, комунальної та інших форм власності; створення інституту ефективного та реального власника; побудова гармонійної системи національного економічного законодавства: удосконалення ринкової інфраструктури (недержавних біржових, банківських, інвестиційних, страхових інститутів, подальший розвиток фондового та валютного ринків): формування дієвих механізмів державного регулювання промисловості [3, с. 45].

Не менш важливим залишається питання щодо джерел інновацій. Реалізація концепції державної промислової політики України на позитивному її рівні може бути забезпечена на основі взаємозв’язку промисловості із різними секторами науки та інституціональними структурами в інноваційній сфері. Аналітичний огляд вказує на те, що на сьогодні більшість промислових підприємств, у тому числі і гірничодобувного та переробного комплексу орієнтуються на внутрішньофірмову науку, яка має невисокий рівень наукового потенціалу та зосереджена на здійснені прикладних розробок. У цьому зв’язку орієнтація такого типу є недоцільною. Аналіз показує, що саме

базисні інновації створюють основу для переходу до нового технологічного стану підприємства, а тому значення академічних інститутів як джерел інновацій в Україні має зростати.

Механізм фінансування інноваційної сфери повинен бути адекватний задачам і умовам глобалізації трансформаційної економіки. При цьому важливо забезпечити функціонально-цільову мобілізацію та концентрацію фінансових ресурсів у спеціальних фінансових фондах, що створюються на усіх рівнях даної сфери.

З метою розширення експортного потенціалу потрібного забезпечити перехід на світові технологічні та економічні стандарти. Така орієнтація має стати у ранг пріоритетів національної інноваційної політики України. Отже виникає необхідність розробки комплексної системи заходів, що будуть спрямовані на підтримку експортно-орієнтованих виробництв, які намагаються перейти на міжнародні стандарти.

На сьогодні в Україні виникає необхідність створення спеціальних міжгалузевих інноваційних програм, складовою частиною яких має бути вирішення проблеми адаптації та впровадження іноземних технологій. Для вирішення цих питань доцільно розвивати інфраструктурний сектор трансферту технологій на основі формування галузевих і регіональних центрів розробки та передачі технологій.

Виникає також необхідність створення галузевого ринку промислової власності та галузевого центру інновацій чорної металургії, для чого в Україні існує реальна основа у вигляді галузевого науково-технічного потенціалу, висококваліфікованих співробітників, наявності дослідницько-експериментальної бази інше.

Застосування запропонованих напрямків в галузі може сприяти:

- підвищенню прагнення кожного підприємства до збільшення товарного обігу за рахунок використання усіх внутрішніх резервів;
- постійному прагненню до заміни застарілих видів виробів новими виробами, тобто оновленню асортименту і збільшенню питомої ваги в товарному обігу виробів більш високої якості.

Висновки. В цілому ж ці заходи будуть сприяти поліпшенню державної інноваційної політики, задоволенню споживачів, збільшенню прибутків підприємств, відрахувань до державного бюджету і покращенню за рахунок цих внесків добробуту населення країни.

Література.

1. Бєлоусова О. С. Стан та перспективи розвитку залізорудної промисловості України [Електронний ресурс] / О. С. Бєлоусова // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер. : Економіка і менеджмент. - 2012. - № 2. - С. 157-164. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsuem_2012_2_18.pdf.

2. Волошенюк В. В. Суспільні потреби в залізорудній сировині як чинник регуляторної політики у сфері надрокористування [Електронний ресурс] / В. В. Волошенюк – Режим доступу до ресурсу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-1-2012/144-154.pdf.

3. Воротін В. Є. Модифікація промислового сектору України як об'єкту державного управління: теоретичні питання /Є.В. Воротін / Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. - Випуск 1. Том 2 – 2013 – с. 43-48.

4. Залізорудна промисловість України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/24.html.

5. Карабаза І. А. Макроекономічні причини невизначеності на світовому ринку залізорудної сировини [Електронний ресурс] / І. А. Карабаза // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - № 11. - С. 118-121. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/frvu_2011_11_25.pdf.

6. Концепція державної політики у сфері управління якістю продукції (товарів, робіт, послуг) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua /laws/show/447-2002-р.

7. Соляник Л. Г. Інвестиційно-інноваційний чинник фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємств металургійного комплексу України [Електронний ресурс] / Л. Г. Соляник, С. С. Шабаліна – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2008/Economics/36561.doc.htm.

References.

1. Bielousova, O. S. (2012), "Stan ta perspektyvy rozvytku zalizorudnoi promyslovosti Ukrainy", *Visnyk Skhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. Ser. : Ekonomika i menedzhment*, vol. 2, pp. 157-164, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsuem_2012_2_18.pdf.

2. Volosheniuk, V. V. "Suspilni potreby v zalizorudnii syrovyni yak chynnyk rehuliatornoi polityky u sferi nadrokorystuvannia", [Online], available at: http://web.znu.edu.ua /herald/issues/2012/eco-1-2012/144-154.pdf.

3. Vorotin, V. Ye. (2013), "Modyfikatsiia promyslovoho sektoru Ukrainy yak obiektu derzhavnoho upravlinnia: teoretychni pytannia", *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, vol. 1, no. 2, pp. 43-48.

4. Zalizorudna promyslovist Ukrainy, [Online], available at: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/24.html.

5. Karabaza, I. A. (2011), "Makroekonomichni prychyny nevyznachenosti na svitovomu rynku zalizorudnoi syrovyny", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 11, pp. 118-121, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/frvu_2011_11_25.pdf.

6. Kontseptsiia derzhavnoi polityky u sferi upravlinnia yakistiu produktsii (tovariv, robit, posluh), [Online], available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2002-p.

7. Solianyk, L. H. And Shabalina, S. S. "Investytsiino-innovatsiinyi chynnyk finansovoi stabilnosti ta konkurentospromozhnosti pidpryiemstv metalurhiinoho kompleksu Ukrainy", [Online], available at: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2008/Economics/36561.doc.htm.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2013 р.

5321 9312 poligrafua
bigmir)net 9149 5131
ТОВ "ДКС Центр"